

Hur går det egentligen till att översätta Bibeln?

”Detta är en levande bok, det är Gud själv som talar till oss från dessa blad. En person kan inte arbeta med översättning länge utan att hans själ finner Gud, eftersom han måste känna att detta ord är fullt av liv.”

Bibelöversättning är ett komplicerat arbete som ingen kan göra ensam. I detta nummer av Nyheter berättar vi om några olika aspekter av det spännande, intressanta och utmanande arbete som kallas bibelöversättning!

När IFB organiserar översättning till ett språk i forna Sovjetunionen, letar vi inte bara efter en översättare, utan skapar ett översättningsteam, som består av *en eller flera översättare*, som har språket till modersmål, *en exegetisk* textgranskare*, *en filologisk* redaktör*, *en stilistisk redaktör*, *en testare*, *en översättningskonsult* och *en projektsamordnare*. Manuskriptet går igenom flera olika stadier av granskning och redigering, den översatta texten testas på människor som talar språket, och till sist gör en högt kvalificerad översättningskonsult den sista granskningen och godkänner texten för tryckning. Det tar 5-10 år att översätta bara Nya testamentet! I bibelöversättningen samarbetar IFB huvudsakligen med Wycliffe Bibelöversättare, Förenade Bibelsällskapen och lokala Bibelsällskap och kyrkor.

*En exegetisk textgranskare jämför översättningen med grundtexten.

*En filologisk redaktör granskar översättningen språkligt.

Sann ödmjukhet, sann glädje

Han är Institutets främste understödare. I arbetet är han en tillgång också genom att han är så oerhört inflytelserik. Det finns en hel del skrivet om honom som du kan läsa på svenska. Själv har jag känt honom länge nu. Men han överraskar mig ändå ofta och kommer väl alltid att göra det. Han äger en märklig förmåga till identifikation och empati med människor som saknar Guds Ord på sitt modersmål – jag önskar jag vore mer som han. Ett exempel: Av ideella skäl gav han upp en lysande position. Han var rik, en av de absolut mäktigaste, berömd och lycklig. Jag är glad att han är tillbaka i en ny och ännu mäktigare position idag. Han har ett starkt drag av rakyggad ödmjukhet. De som känner sig hotade av hans sätt att vara upplever honom ofta som framfusig och obehaglig.

I år får tatarer, tuviner och kalmucker Nya testamentet, georgierna får en ny Bibel. Då kan de också läsa om Jesus på ett begripligt språk. 15 NT blir klara till 2005. Kan du känna människornas djupa glädje? Ta ställning och var med regelbundet du också! Din insats behövs idag. Tack! Matt 9:35-38, Fil 2:1-11

Stefan Rizell
Direktor

Rizell@IBTnet.org

"I många år har jag bett till Gud om Bibeln på chakassiska. Nu arbetar min dotter i översättningsteamet", säger denna chakassiska kvinna.

En av IFBs främsta uppgifter är att organisera seminarier och kurser för översättare och textgranskare, eftersom få av våra medarbetare är specialister. Det är nämligen svårt att hitta människor som har dessa språk till modersmål och samtidigt har den språkliga och teologiska utbildning som fordras för bibelöversättning.

Om bibelöversättning och missförstånd

På seminariet för nybörjare i Moskva i december 2000 deltog till vår glädje tre personer från ett sibiriskt folk, på vars språk vi länge hade velat börja översätta Bibeln. De var alla mycket entusiastiska över att få börja arbeta med bibelöversättning på sitt språk – Ivan, lärare vid universitetet, skulle översätta texten, Sasja, även han lärare, skulle granska språket, och Igor, som är historiker, skulle så småningom testa översättningen bland sitt folk. På seminariet lärde de sig de första grunderna i bibelöversättning. "Det här seminariet har varit mycket viktigt för oss", sa Sasja efter kursen. "Först nu förstår vi vad Bibeln handlar om. Jag har läst Gamla testamentet tidigare, men förstod aldrig vad det betydde. Nu förstår jag mer och vet hur man ska börja översätta".

Tillsammans med projektsamordnaren Natasha skrev man kontrakt och kom överens om att Ivan skulle läsa igenom vissa böcker och därefter göra en provöversättning av ett par kapitel ur Markusevangeliet. Därefter skulle den exegetiska textgranskaren gå igenom översättningen med honom och ge råd inför det fortsatta arbetet.

Vart hade översättaren tagit vägen?

I juni hade vi ett nytt seminarium i den sibiriska staden Abakan för de team som arbetar på de närbesläktade språken altajiska, tuvinska, chakassiska och sjouriska. Alla kom, utom översättaren Ivan. Vart hade han tagit vägen? Ingen svarade när vi ringde. Efter seminariet reste den exegetiska textgranskaren för att försöka få tag i översättaren, vilket lyckades till sist. Det visade sig att han, utan att först ha läst den rekommenderade litteraturen, redan hade översatt sex kapitel av Markusevangeliet, och var både arg och irriterad för att han inte hade fått pengar från IFB för sitt arbete.

"Vi hade ett långt samtal, där vi försökte lösa alla problem", säger textgranskaren. "Det handlade helt enkelt om missförstånd och brist på kommunikation. Sedan gick vi igenom de sex kapitel som Ivan hade översatt. Det räckte för att visa på svagheterna i hans arbete, vilket beror på att han saknar erfarenhet. På flera ställen var originaltextens mening inte klart återgiven – han hade översatt ordagrant efter den ryska texten och gjort egna uttydningar."

Hans första försök att översätta var en övning

"Till min förvåning accepterade han villigt mina anmärkningar och sa att han är en person som lär av sina misstag", fortsätter textgranskaren. "Vi bestämde att han skulle arbeta på ett första utkast av Markusevangeliet fram till mitten av september, då vi ska träffas igen. Vi kom överens om att hans första försök att översätta var en övning. Jag tror att han nu förstår allvaret i arbetet – och det finns gott hopp för översättningen!"

Darima översätter Nya testamentet till burjatiska

Nya testamentet på altajiska testas i en altajisk by

Vilket ord ska vi välja?

Hur översätter man "Herre" på altajiska?

Att hitta rätt termer för ord och uttryck som t ex "Herre", "välsigna", "döpa", "nåd" och "barmhärtighet" är svårt och kan ibland bromsa hela översättningsprocessen. Vi har länge brottats med översättningen av ordet "Herre" på altajiska språket. De troende ansåg att den term, som tidigare har använts i Markus- och Lukasevangeliet, inte passar i deras kultur. Nu gäller det tryckningen av hela Nya testamentet, och det är mycket viktigt att hitta en bra lösning, som kan accepteras av alla kristna altajer. Andrej, översättningskonsult för altajiska projektet, har just besökt Gorno-Altaj. "Vi fick återvända till en term som översättaren föreslog för åtta år sedan, men som förkastades då," säger han. "Det ordet accepteras nu av alla protestanterna i området, och vi har gott hopp om att de ortodoxa också kommer att godkänna det."

"Att bära ut på stäppen"

Darima, översättare på burjatiska, säger: "Man stöter på många olika problem när man översätter. Egentligen är det ju inte konstigt, när man tänker på skillnaderna i kultur mellan Palestina på Jesu tid och dagens Burjatien. Inte bara språken är olika, utan också folkens världsbild. En gång analyserade jag skillnaderna mellan burjaternas och judarnas begravningsriter. Det burjatiska ordet för "begrava", betyder ordagrant "att bära ut på stäppen" – eftersom det var det schamanistiska sättet att begrava människor. Vid översättningen av Evangelierna försökte jag hitta ett bättre uttryck, som inte skulle ge läsarna uppfattningen att Jesu kropp hade lämnats ute på stäppen."

Hur testas man en översättning?

När en text är översatt och har bearbetats grundligt exegetiskt och språkligt, är det nödvändigt att undersöka hur översättningen uppfattas av människor som har språket till modersmål. En av teammedlemmarna åker ut till en by och låter människor läsa texten, samtidigt som de får besvara frågor om innehållet. I våras hölls ett seminarium, där deltagarna fick lära sig hur man förbereder sig för en sådan testning, vilka frågor man ställer, hur man tar kontakt med folk, osv.

Lena testas just nu översättningen av Ordspråksboken på tuvinska. "Det är ett intressant arbete", säger hon. "Jag möter så många olika människor. Ibland arbetar jag med kyrkfolk – de vet precis vad jag vill, och då går det fort och lätt. Ibland tar jag med texten ut till en by. Då måste jag först dricka te med folk och berätta hur mina föräldrar mår, vad mina systrar och bröder gör och hur mina tomater växer i år. Efter det kanske vi kan arbeta med en vers. Sedan vill de dricka te igen och prata om vädret innan vi kan återvända till texten. Det tar lång tid att gå igenom en text, men det är också intressant och viktigt att prata med människor. Det jag lärde mig på seminariet i våras är till stor nytta i mitt arbete."

Hur påverkas översättarna?

"Detta är en levande bok"

"Min stora önskan är att den här boken inte ska bli stående i bokhyllan, utan att de som läser den ska lära känna Gud", säger burjatiska Darima. "Innan jag började arbeta med översättningen hade jag först läst Bibeln på ryska. Även om det var mycket jag inte begrep, ville jag ändå läsa den, därför att det är omöjligt att förstå

fortsätter på nästa sida

IFB anordnar regelbundet seminarier för översättare och textgranskare

rysk eller europeisk litteratur och konst utan att känna till Bibeln. Men när jag började arbeta på översättningen, träffade jag troende människor som arbetade i andra översättningsprojekt. När jag talade med dem började jag förstå att detta är en levande bok, att det är Gud själv som talar till oss från dessa blad. En person kan inte arbeta med översättning länge utan att hans själ finner Gud, eftersom han måste känna att detta ord är fullt av liv.”

”Det ger mitt liv mening”

”Bibelöversättningen bidrar till att bevara vårt språk och vår kultur”, säger en annan översättare. “Men ännu viktigare är att den hjälper vår tro att växa. Efter Sovjetunionens fall kunde folk inte orientera sig, de visste inte vart de skulle gå. Det fanns inte längre några ideal. Bara Gud kan visa den sanna vägen. Vårt folk behöver hitta en väg till tron. Jag tackar Gud att jag fick möjlighet att arbeta med bibelöversättning. Tiderna är svåra, men när alla andra klagar, känner jag en inre glädje av att sitta och tänka på dessa texter. Det ger mitt liv mening.”

Barbro Lindström

De tuvinska barnen får Barnbibeln på sitt språk lagom till jul!

Månadens projekt

I detta nyhetsbrev talar vi om altajer, tuviner, chakasser, sjorer och burjater. Alla dessa folk bor i södra Sibirien, och deras mängd varierar mellan 17 000 (sjorererna) och 500 000 (burjaterna). Intensivt översättningsarbete pågår på alla språken.

Under året har vi oväntat kunnat starta översättning på *sjoriska* språket! Inga medel fanns budgeterade - därför behöver det sjoriska projektet särskilt finansiellt stöd. Hjälp sjorererna att få sin första bibelbok genom Din gåva till månadens projekt!

Institutet för Bibelöversättning

Institutet för Bibelöversättning grundades i Stockholm år 1973 med huvuduppgiften att publicera Biblar "för icke-slaviska folk i slaviska länder", av vilka Sovjetunionen var det största. Där talas omkring 130 helt skilda språk. Sedan dess har vi arbetat med bibelöversättning på närmare 80 "sovjetiska" språk. Vi har tryckt Bibeln eller delar av den på 50 språk, bl a första Bibeln på moldaviska (4 milj.) och tadjikiska (5 milj.) samt första Nya Testamentet på adygeiska, balkariska, kabardinska, kirgiziska, komi, kurmanji-kurdiska, mariska, ossetiska, tatariska, turkmeniska, uzbekiska, udmurtiska samt azerbajdjanska med kyrillisk skrift. Alla folk i världen skall ha tillgång till Bibeln på sitt eget språk.

Du är välkommen att stödja bibelöversättningsarbetet.

Institutet för Bibelöversättning

Box 20100, 10460 Stockholm
Tel. 08-722 23 40, Fax 08-722 23 45
e-post info@IBTnet.org
Postgiro 90 03 03-9

Raamatunkäännösinstituutti

Pl. 272, FI-00531 Helsinki, Finland
Tel. 09-774 43 50, Fax 09-739 795
e-post info.fin@IBTnet.org
Meritbanken 206518-17911

Nyheter från

Institutet för Bibelöversättning

är gratis och utkommer 4 gånger per år
Redaktör: Barbro Lindström
Tel 08-722 23 40